



Dalby kyrka
Lunds stift, Skåne län

Statusbedömning av kalkputs på långhusvind och
sidogalleri
20200603

Dalby kyrka besöktes 20200603 inom ramen för stiftsprojektet Medeltida kalkputs och kalkmålningar på kyrkvindar i Lunds stift.

Syftet var att dokumentera de rester av medeltida kalkputs och eventuella rester av kalkmålningar som finns på kor- och långhusvind och deras status.

Besöket genomfördes av konservatorerna Hanna Eriksson och Ingrid Wedberg, Skånes Målerikonserveratorer, antikvarie Petter Jansson vid Regionmuseet i Lund/Kristianstad och murarmästare Henrik Nilsson från HN Byggnadsvård.

Följande iakttagelser gjordes.

På södra sidskeppets vind observerades det speciella fogbruket. Detta är lerbärgat, dvs mycket varmt i kulören. Fogarna är markerade i färskt bruk.

Kanske har man tryckt till fogbruket med slevan för att känna hur det har satt sig?

Vattnet i bruket har trängt upp mot ytan när bruket har lämnats för att sätta sig ett tag.

Glättningseffekten som observerats på kalkbruket kan uppnås både genom en bearbetning med trä- och metallverktyg. Troligen rör det sig i det här fallet om ett metallverktyg eftersom skåran/ markeringen in i fogbruket är så tunn. Det ser ut som ett snitt in i bruket.



Det rör sig inte om inhemska verktyg i det här fallet. Troligen är det tyska hantverkare som kommit med sina arbetsverktyg.



Det förekommer putsrester med en röd/rostig färg. Det är svårt att säga utifrån de enskilda rester som finns, men troligen rör det sig om en missfärgning snarare än rena pigmentspår.





Kalkputsen är lagd i ett skikt, dvs enskiktsputs. Ytan är mycket slät och det förfaller ligga en kalkning på den slätt bearbetade ytan.

Ytputsen är tydligt påförd från höger till vänster. Putsen är uppsprucken i den sedvanliga upptorkningskrackleringen. På vissa ställen släpper putsskiktet från murverket, men överlag så sitter ytputsen bra. Tjockleken varierar mellan 1-3/4 cm.





Enskiktspåts på det södra sidoskeppet.



De markerade fogarna syns även tydligt inne i kyrkorummet på den södra väggen i långhuset.





På södra sidoskeppet in i muren mot långhuset förekommer hål efter byggnadställningen i trä som använts vid arbetena.



Exempel på löst putsskikt på södra sidoskeppets vägg in mot långhuset

Heligkorskyrkan i Dalby antas vara en av de första stenkyrkorna som uppfördes i Skåne. Med bevarade rester av den kyrka som väl började byggas omkring 1060 under den danske kungen Sven Estridsen räknas den också som den äldsta kvar-stående stenkyrkan/byggnaden i norden. Kanske fanns både en träkyrka och en tidigare stenkyrka på platsen innan nuvarande delvis bevarade basilika började byggas i anslutning till en kungsgårdsanläggning. (Welin 1991, s 7-11, 2004 s.11) Kyrkan kom att få särskild betydelse som parallellt med Lund ett av de två biskopssätena i Skåne, med Eginus från Hildesheim som biskop i Dalby, och kom att ingå i en klosteranläggning efter att Lund blev ensamt biskopssäte 1066. Kyrkobyggnaden i Dalby utgör genom sin historik, gestaltning och monumentala belägenhet ett imponerande respektingivande traditionsbundet historiskt minnesmärke av internationellt högklassigt och mycket stort symboliskt och kulturhistoriskt värde.¹

Rapport sammanställd av
Hanna Eriksson och Ingrid Wedberg
Konservatorer NKF-S
Mobil: 0709 247115, 0733 801590
hanna@skanesmalerikonservatorer
ingrid@skanesmalerikonservatorer.se

¹ Dalby kyrka - Sekler av förändring, byggnadsarkeologiska iakttagelser vid utvändigt renovering
Byggnadsarkeologiska iakttagelser, 2012. Petter Jansson
WWW.MEDELTIDAKYRKVINDAR.SE

**MEDELTIDA
KALKPUTS &
KALKMÅLNINGAR**

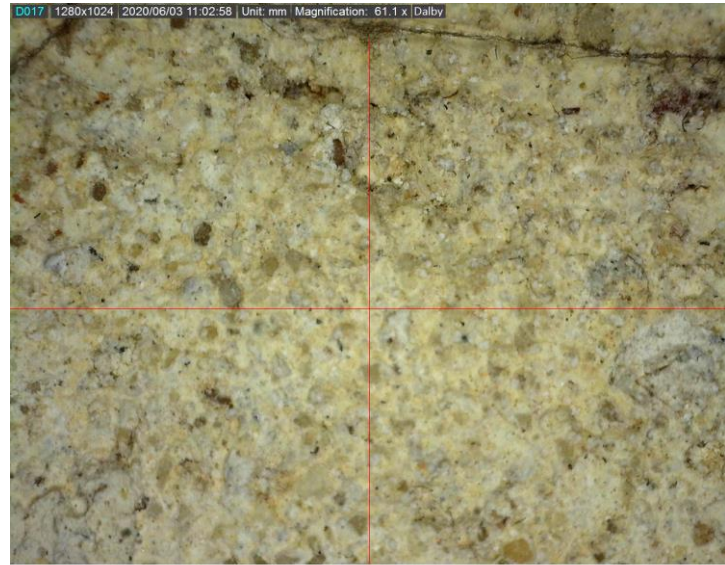
PÅ KYRKVINDAR
I LUNDS STIFT

Dalby kyrka ovan valv, sidoskepp söder galleri.
Mikroskopundersökning Dinolite Pro
20200603





Ursprungligt fogbruk (mitt 1000-tal). Gulvit nyans, fin ballast och tät. Ristat i fogarna, troligen med metallverktyg när putsen var relativt fuktig. Ristningar i fogarna synliga i väggar med originalyta även i kyrkorummet. Nedan mikroskopbilder av fogbruket.





Galleriets valv är slagna med helsten och är troligen 1200-tal. På väggen mot kyrkorummet finns en senare uppförd mur för att höja sidoskeppstaken vid något tillfälle. På senare partier saknas ristningen i fogarna som karaktäriserar de äldre partierna.



Vitaktigt enskiktsputs, ojämn tjocklek mellan 6 till 15 mm.

Glättad yta med bearbetningsspår. Torkningssprickor som pekar på hög andel kalk mot ballast.

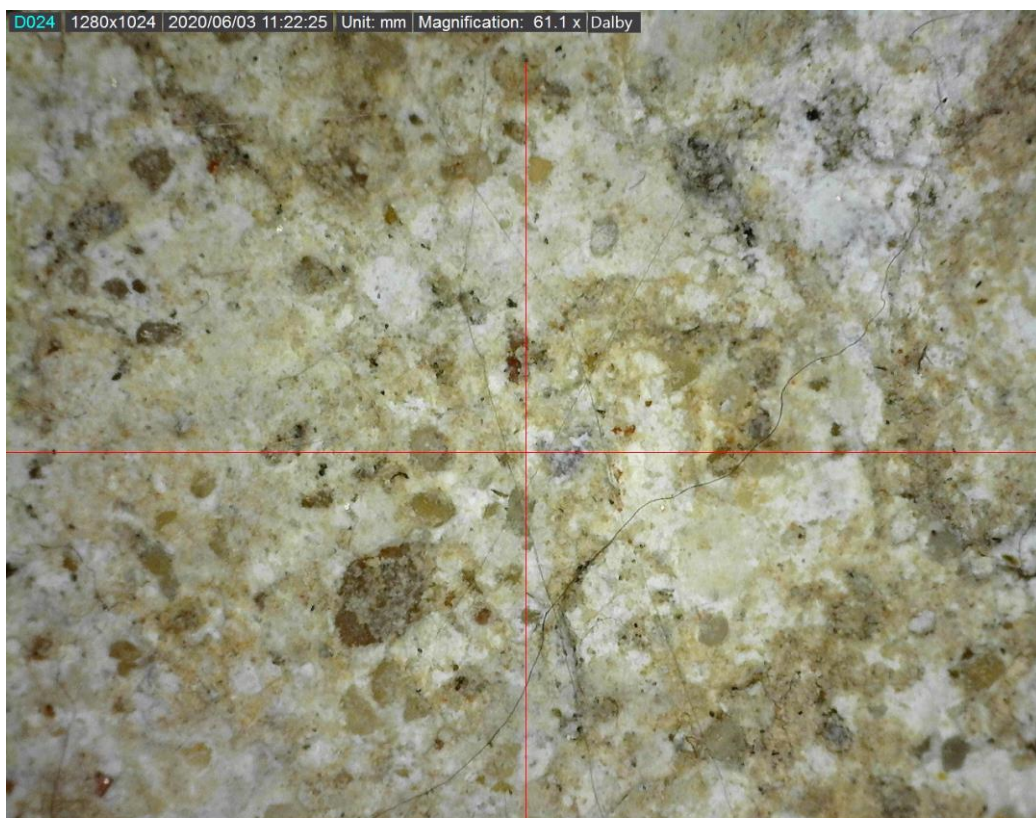


Område undersökt med USB-mikroskop.

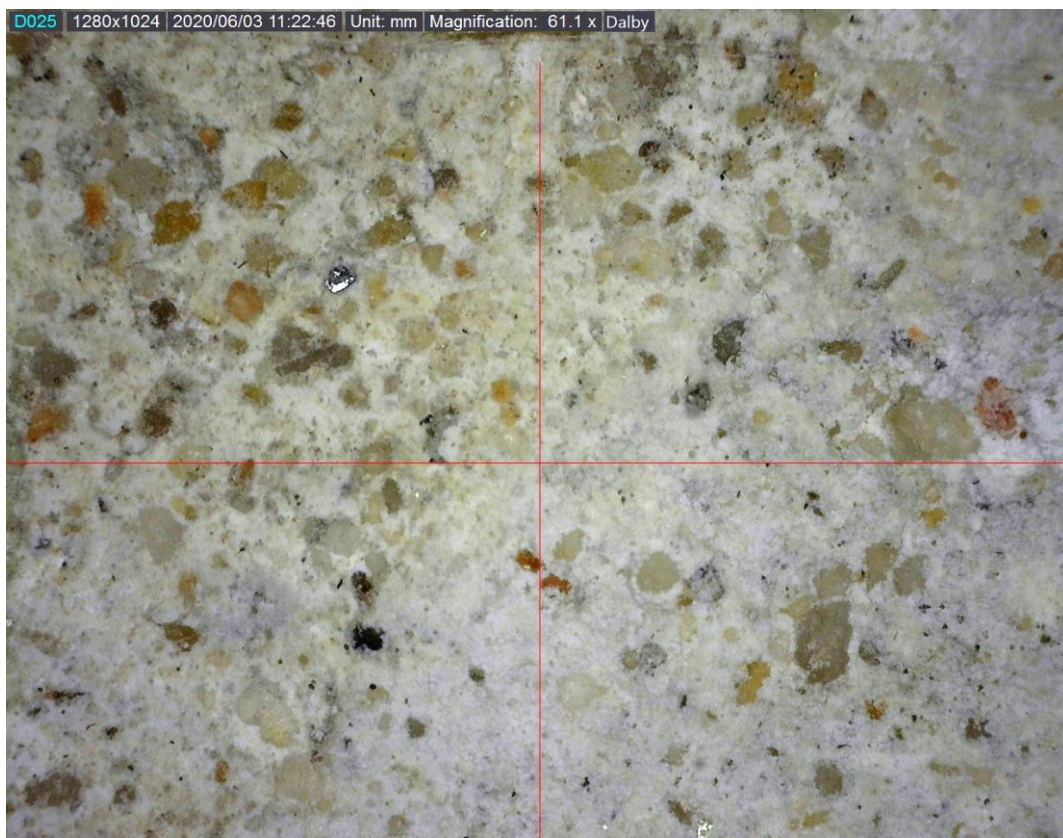




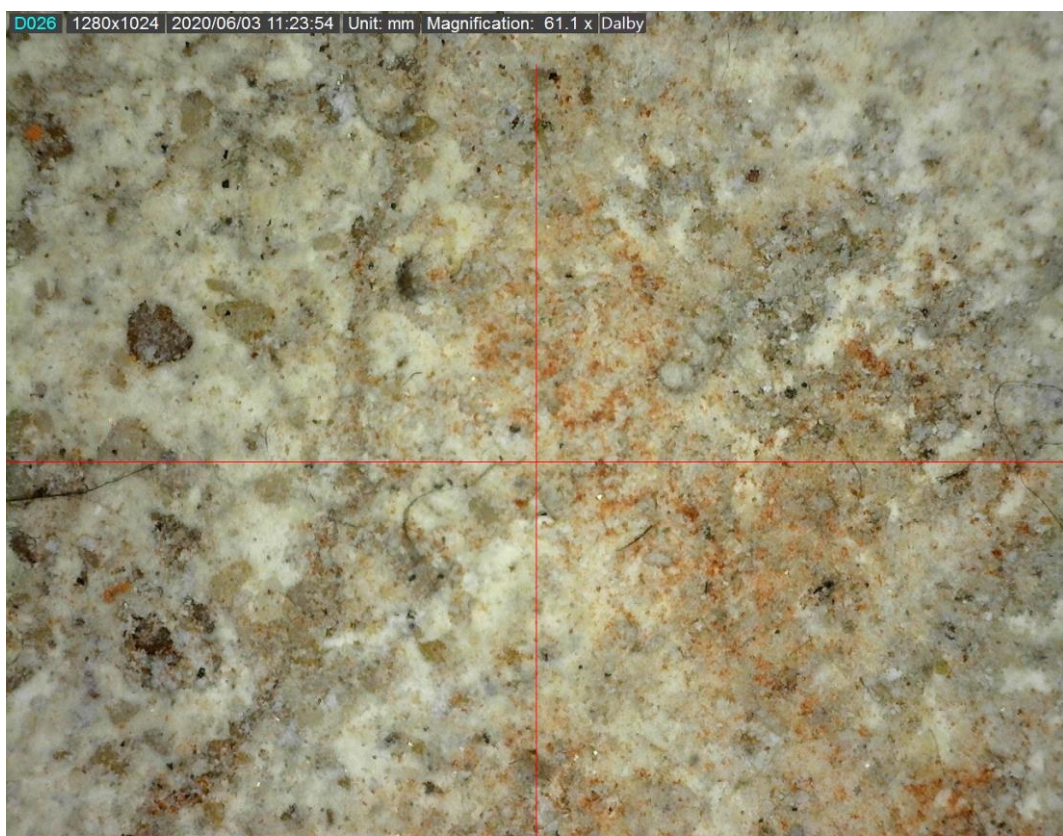
Nr 1. Röd fläck på ytsputsen.



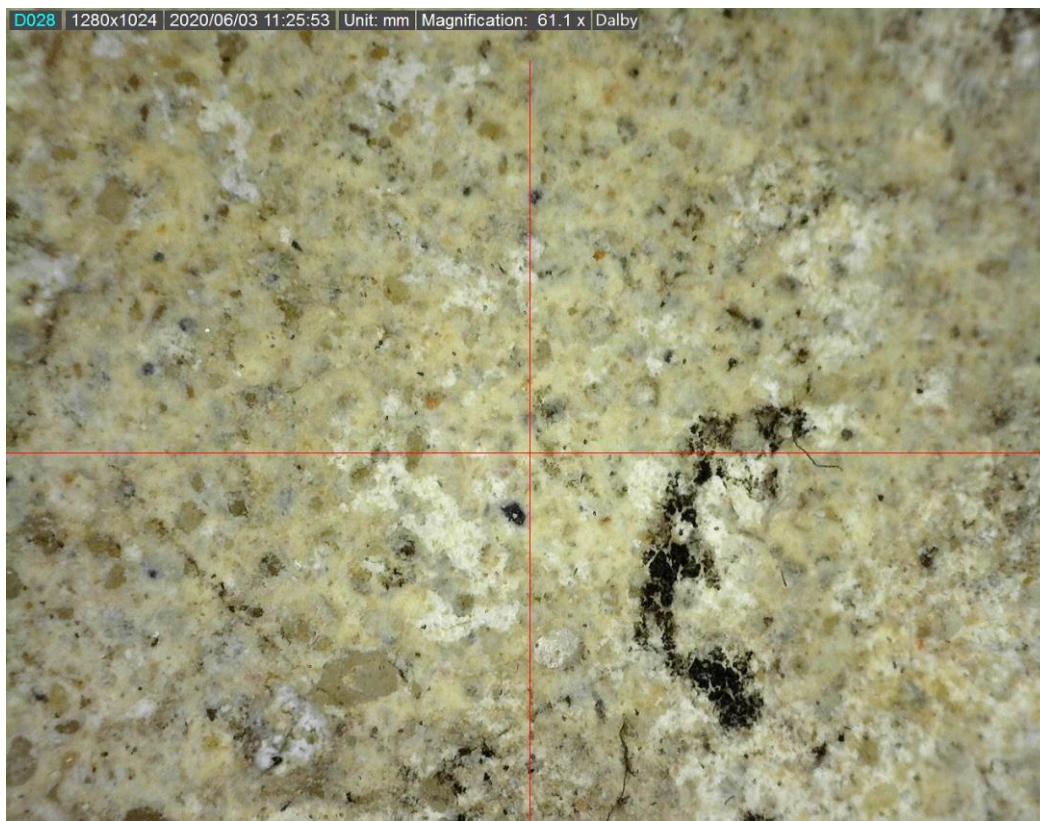
Nr 2. Ytputs.



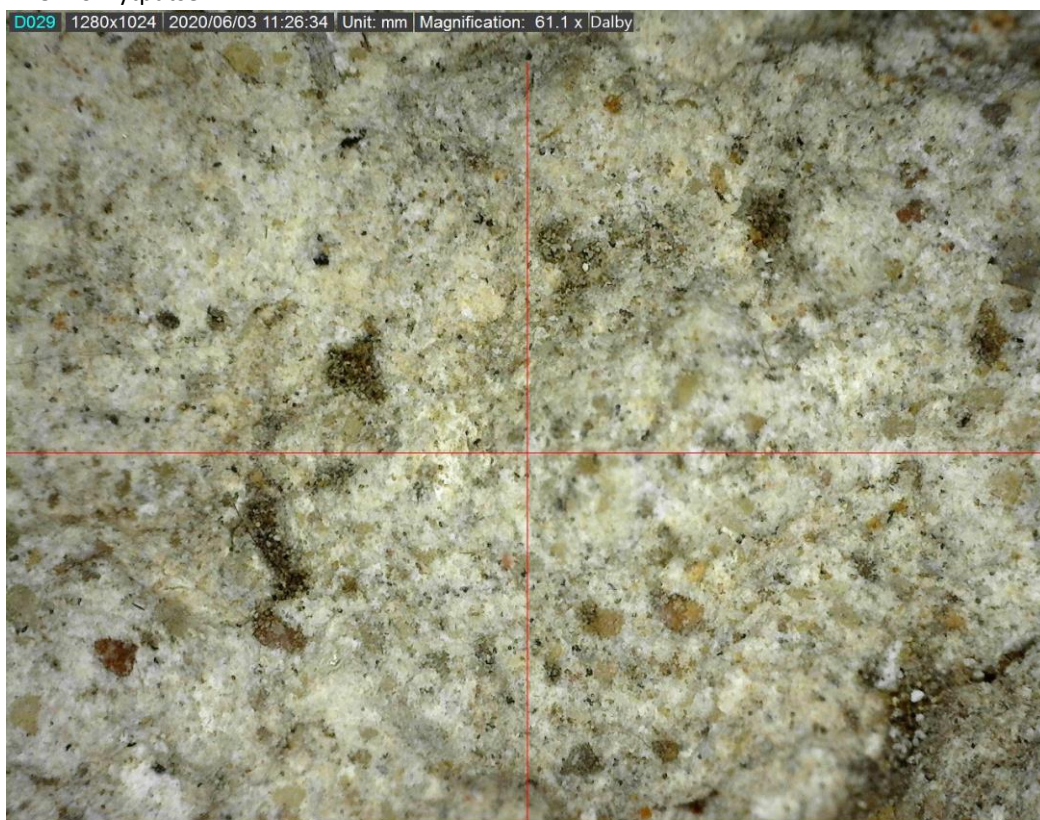
Nr 3. Ytputs.



Nr 4. Ytputs med spår av rött.

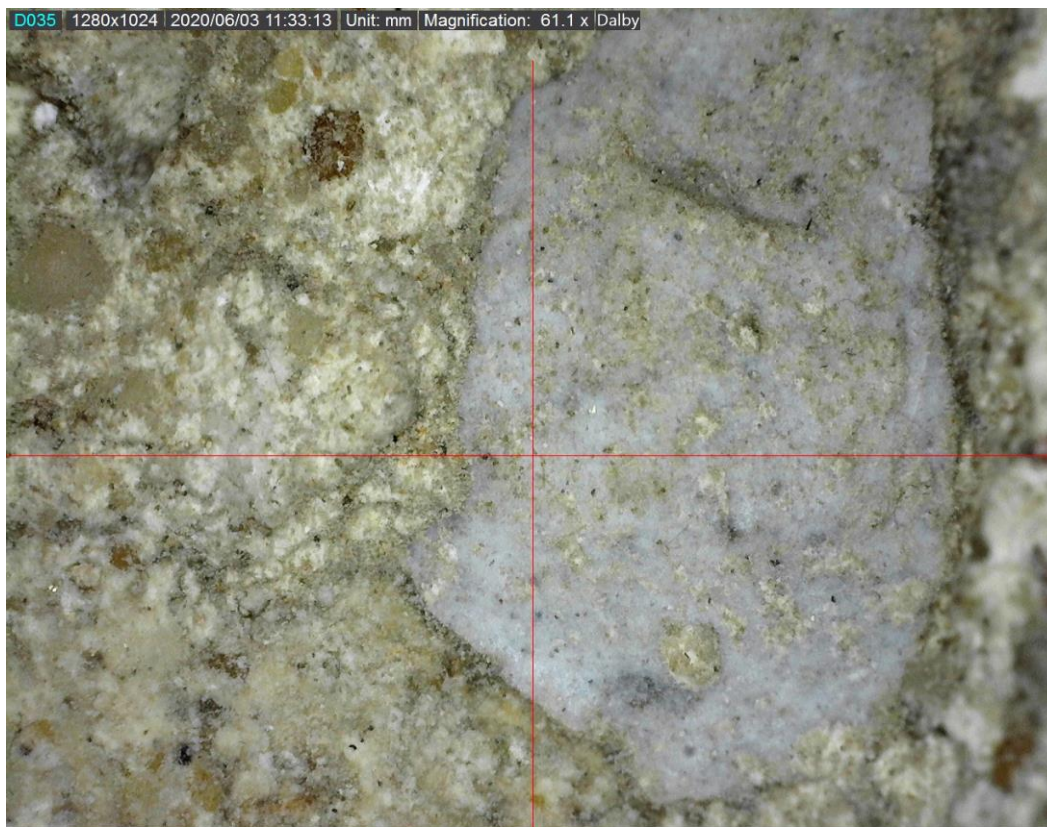


Nr 5. Kol i ytputsen.

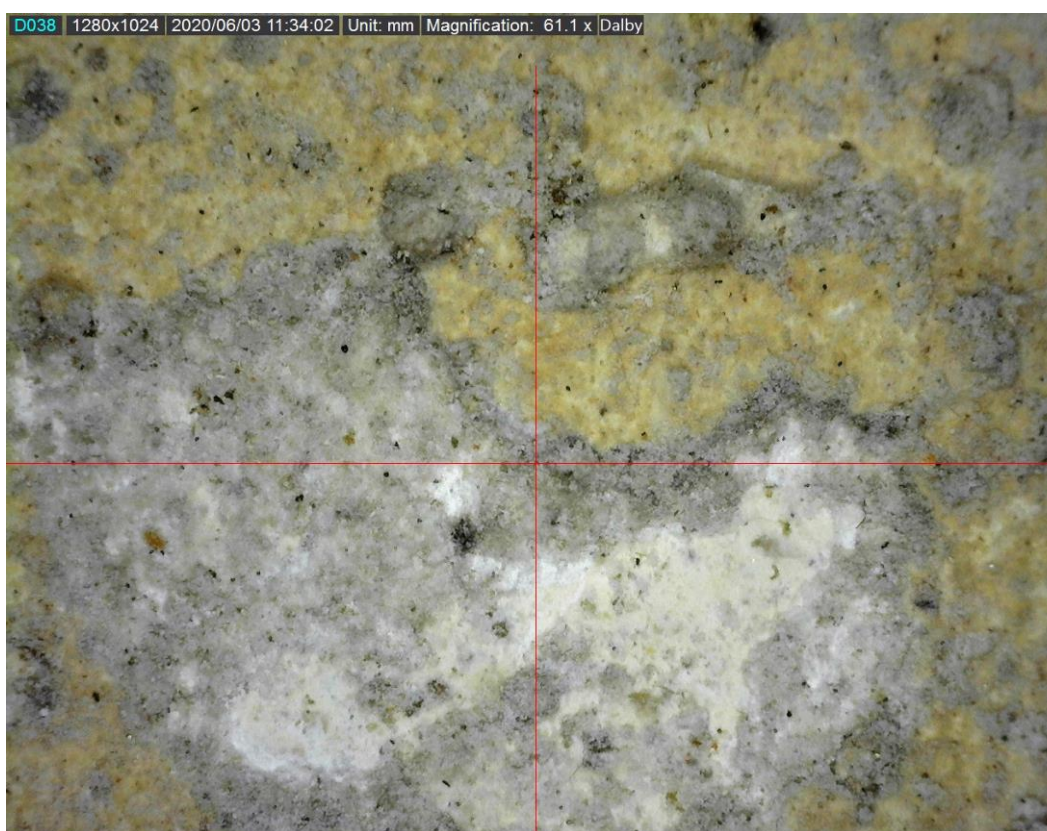


Nr 6. Ytputs, kant vid skada.

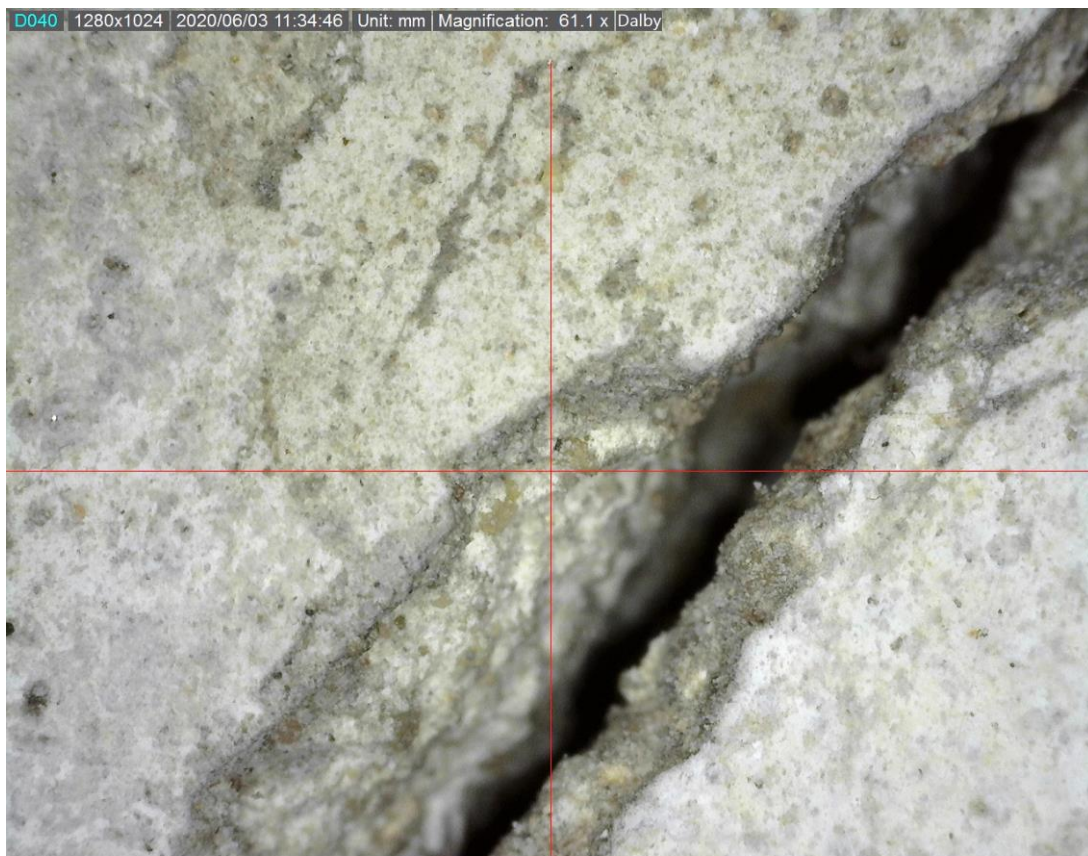




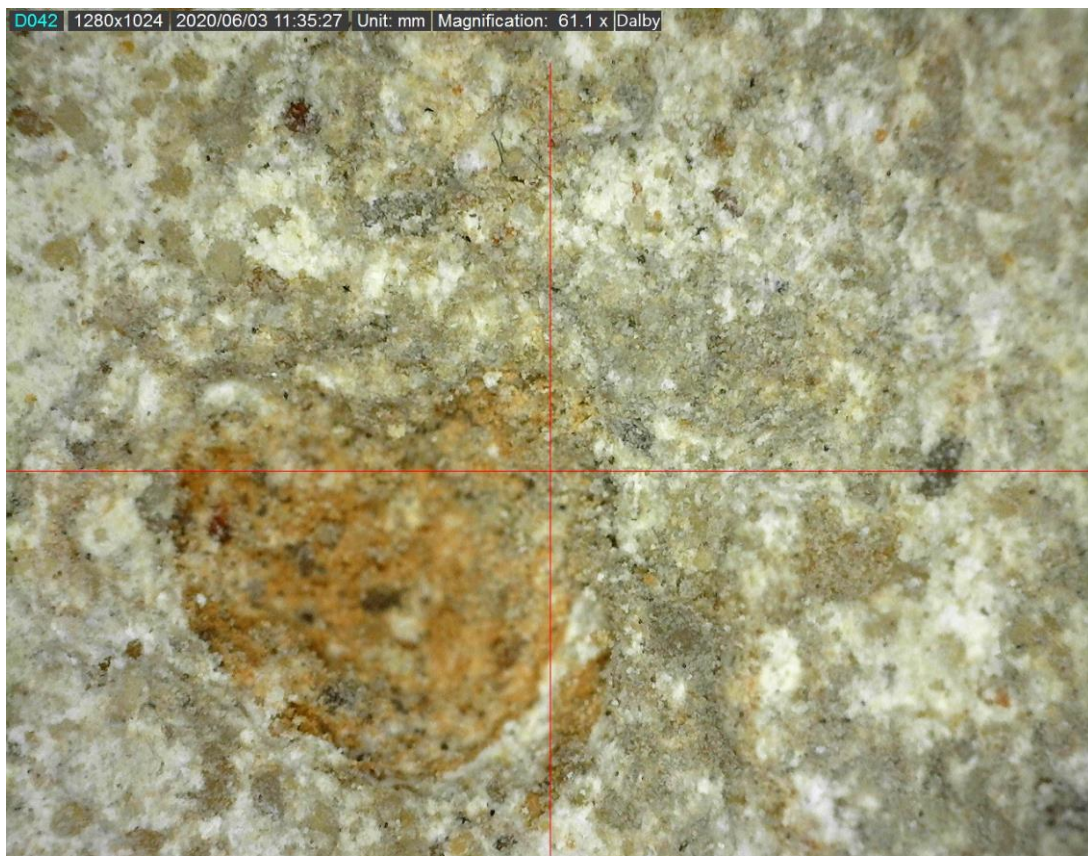
1. Ytputs med rest av gråaktigt skikt.



2. Ytputs med gulaktigt skikt.



3. Spricka i ytspets.



4. Rödaktigt område i nedsänkning.